

A passzivitás, illetve érdektelenség egy technikai okra, az időhiányra is visszavezethető. Ez a probléma egyébként az OKPT egész működésére rányomja bélyegét: rendszeresen előfordul, hogy a tanács tagjai csak egy-két héttel az ülés előtt kapják kézhez a megtárgyalandó dokumentumokat – márpedig ennyi idő alatt lehetetlen a tagszervezetek bevonásával kialakítani valamilyen közös álláspontot. A fenti nehézségek következtében a diákoldalhoz kapcsolódó szervezetek sok esetben túl későn, vagy csak utólag értesülnek az őket érintő témákról, és könnyen kialakulhat bennük az a benyomás, hogy véleményükre senki sem kíváncsi, illetve hogy az érdekegyeztetés valójában nem is működik. A vélemények áramlását nehezítő technikai problémákat még hosszasan sorolhatnánk, gondot jelent például, hogy a diákoldalnak nincs külön irodája, nincs egy olyan újság, amely minden diákhoz eljuthat, és amely nem száraz, jogi nyelven, hanem a diákok nyelvén szól az olvasókhoz. Az OKPT megfelelő működését az is nehezíti, hogy ez a testület, miként erről már szó esett, elsősorban véleményező szerepet játszik, s ugyanakkor a javaslattevő funkció háttérbe szorul.

Összegzésképpen magállapítható, hogy a diákság, a diákok nevében fellépő szervezetek és a diákszervezetek országos szintű képviseletét ellátók között sok tekintetben szakadék tátong, melynek áthidalása nem könnyű feladat. Ilyen körülmények között nem csoda, ha az OKPT keretein belül a diákok érdekeinek képviselete lényegében csak a diákjogok érvényre juttatására korlátozódik.⁴

Domokos Tamás

Diákönkormányzati paradoxonok Veszprémben

1994-96 között diákönkormányzati, diákjogi kutatásokat végeztem veszprémi középiskolákban, valamint ifjúsági érdekvégyesítési kutatásokat folytattam a város 18-29 éves korosztályában. A kutatások egyik eredménye a diákönkormányzatok intézményéhez kötődő paradoxonok feltárása volt.

Az iskola világában a három hatalmi ág nem különül el egymástól. Elméletileg – korlátozottan ugyan, de megosztott a nevelőtestület és a diákönkormányzat között a „törvényhozói” hatalom, a gyakorlatban ez azonban nem érvényesül. Annak, hogy a jogszabályok által biztosított demokratikus elvek maradéktalanul érvényesülhessenek az iskolákban a legfőbb letéteményese a jól működő diákönkormányzat. Ilyen azonban Veszprémben nincs.

Kitöltetlen keret a diákönkormányzat intézménye. Ez köszönhető annak, hogy a diákok „nem úgy működnek” mint a diákönkormányzatok. Alapvetően csak a szükséges minimális kötöttségeket fogadják el – életkorukból adódóan –, s mivel a diákönkor-

⁴ A jelen helyzetet még fonákabbá teszi az a körülmény, hogy létezik egy másik miniszteri tanácsadó testület, az Országos Diákjogi Tanács, amely speciálisan diákjogokkal foglalkozik. A diákoldal és e testület vezetősége között átfedés van. Elképzelhető, hogy a jövőben a diákjogok problémája kizárólag a Diákügyi Tanács hatáskörébe kerül, és a KT diákoldalának új témák képviseletére is fel kell készülnie a jövőben.

mányzat legitimitását intézményesítettségé adja (SZMSZ, napirend, választási rendszer stb.) inkább elkerülik a diákok ezt a fajta formalizáltságot. Gyakran visszatérő jelenség, hogy az iskolában a „jófej”, aktív tanulók elkerülik a diákönkormányzatot, megvalósítják ugyan a maguk akcióit, programjait, de nem a diákönkormányzat keretein belül. Akarnak szervezkedni, akarják intézni a maguk ügyeit, de nem a diákönkormányzaton keresztül. Ebből fakad a diákönkormányzatok első paradoxona: formális keretek közt nem tudnak alkotni, tevékenykedni, de a legitimitásukat a formalizáltságuk adja.

A társadalomban a civil/állampolgári technikák ismerete terjedőben van, de az iskola világa (a pedagógus társadalommal együtt) ebben jelentősen lemaradt. Ugyanakkor azt várják a diákönkormányzatoktól, hogy szerezzon érvényt a diákok jogainak. A megfelelő technikák, fogadókészség és a jogok ismerete nélkül azonban szinte lehetetlen. Ez a diákönkormányzatok második paradoxona.

A mai oktatási rendszerben a diákjogok nagyon kismértékben érvényesülnek, de ennél is komolyabb probléma, hogy a diákok jelentős része közönyös az ilyen kérdésekkel szemben. Ezt a „politikai” közönyt szocializálják a kiszolgáltatottság érzésével együtt. Ebből fakad a diákönkormányzat harmadik paradoxona, ugyanis éppen ennek az intézménynek kellene a politikai – különösen a helyi közéleti aktivitást – szocializálnia.

A diákönkormányzatok munkáját és egyben a diákjogok érvényesítését igen meghiúsítja az a helyzet, hogy az érdekvédelmet azzal a hatalommal szemben kell kifejteni, amelyik elköveti az érdek- vagy jogsérelmet, s egyben ez az a hatalom, amelyik a jogorvoslatot gyakorolja az iskola falain belül.

A fentiek figyelembevételével szükséges a diákönkormányzat intézményének fejlesztése, társadalmi és pedagógiai funkciójának újragondolása.

Gábor Kálmán – Balog Iván – Mátay Melinda – Narancsik Ágnes

Korlátozott részvétel, felemás integráció a demokratikus intézményrendszerben

(Két város: Salgótarján és Sopron esete)

Vizsgálataink célja az volt, hogy két eltérő helyzetű középvárosban¹ feltárjuk a közoktatási rendszer átalakulását, illetve megvizsgáljuk, hogy melyek az átalakulás közös és eltérő vonásai. Hogyan alakulnak a két városban az ifjúsági civil szerveződések? Hogyan változnak meg a tanuló fiatalok aspirációi, értékorientációi, politikai cselekvési mintái? Megfigyelhetők-e a két városban közös és eltérő vonások? Megfigyelhetők-e összefüggések a közoktatási rendszer átalakulása, valamint az ifjúsági civil szerveződések, továbbá a tanuló fiatalok aspirációi és viselkedési mintái között.

Világszerte megfigyelhető jelenség, hogy az állami beavatkozás mindenütt visszaszorulóban van. Csökken az egyes (nemzet)államok legitimitása is, hiszen egyre szű-